

Matti Rautiainen, Simo Mikkonen ja Anna Veijola

Kapina norssilla

Suomen itsenäisyyden 70. juhluvuosi: verta käytävillä, miehiä kiväärit käsivarsilla, vangitsemisia ja kuulusteluja. Paikkana Jyväskylän normaalikoulu ja käynnissä historian opetuskokeilu, jossa historian syvyksiin sukellettiin kaikilla aisteilla.

Kokeilun tavoitteet

Lähtökohta Jyväskylän normaalikoulun kokeilulle oli yhteiskunnallinen. Koulun tehtävänä on tarjota mahdollisuus oppia elämään yhteisön elämää ja saada siitä kokemuksia, kuten millaista on ilmaista mielipide, vaikuttaa asioihin ja ylipääntänsä kokea erilaisia asioita, valottaa kokeilun taustoja Jyväskylän normaalikoululla edelleen työskentelevä historian ja yhteiskuntaopin lehtori, dosentti Sakari Suutarinen.

Suutarisen ideasta lähteneessä kokeilussa oli mukana koko kouluyhteisö ja siinä oli useita elementtejä, jotka olivat koulurutiineille vieraita. Näitä rutiineja oli ravistelemaan myös nykyinen Jyväskylän normaalikoulun johtava rehtori Pekka Ruuskanen, joka tuolloin suoritti normaalikoululla opetusharjoitteluaan.

”Me oltiin tässä täysillä mukana. Se oli kokonaisvaltaista opiskelua, jossa ennen muuta oppi viemään kouluopetusta luokan ulkopuolelle ja käyttämään draamakasvatusta osana opetusta. Kokeilu oli myös kokonaisvaltainen ja tuona aikana erittäin rohkea ja poikkeuksellinen. Itse asiassa en ole tällaisiin törmännyt sen jälkeen”, Ruuskanen muistelee kokeilua innostuneena.

Kokeilu sisälsi paljon elementtejä, jotka nousivat 1990-luvulla ja erityisesti 2000-luvulla suomalaisen koulun kehittämisen keskiöön: yhdessä tekeminen, eläytyvä oppiminen, koululuokan ulkopuolinen oppiminen ja koko yhteisön tasolla tapahtuva toiminta.

Onko tällaisille kokeiluille edelleen kysyntää? Suutarisen mukaan on.

”Demokratiakasvatuksen tulisi olla koulun keskiössä ja tämän tyyppisessä opetuksessa se on. Se tuottaa kokemuksia, jossa voidaan tutkia muun muassa radikalisoitumista ja sen suhdetta vaikuttamiseen. Kyse on myös opetuksesta, jossa

tunteet tulevat pintaan, jolloin kaikilla osapuolilla ei ole helppoa.”

Kuohahduksia syntyi myös vuonna 1987 normaalikoululla. Ruokalan eteen tehty saarto, josta ei päästetty läpi ketään, sai ruokailuun menneiden lukiolaispoikien hermot kireälle. Myös luokkiin tunkeutuneet harjoittelijat kohtasivat joitakin närkästyneitä opettajia, joille kokeilu oli liikaa, mutta harjoittelijat eivät peräytyneet.

”Käskyn mukaan mentiin, eikä opettajille annettu periksi, vaikka he käskivät meidän poistua luokasta”, totesi Ruuskanen tielle tulleesta vastustelusta.

Todellista opiskelua vai piristävää vaihtelua?

Mahtoiko tästä sitten jäädä itse kohteille eli oppilaille mitään ”käteen”? Vuonna 1987 normaalikoulun lukion ensimmäistä vuotta suorittanut, Jyväskylän yliopiston nykyinen suunnittelupäällikkö Jarkko Pirkkalainen muistelee kokemuksiin kokeilusta seuraavasti.

”Vaikka Norssissa oli erilaisia yhteisöllisiä tapahtumia, oli tämä jotain aivan uutta. Ihmettelimme opiskelijoiden parissa mistä on kysymys: mitä tapahtuu, mitä tämä tarkoittaa ja minkä takia tätä tehdään? Heittäydymme kuitenkin mukaan, ja päivien aikana kaikkien muidenkin mukana olevien vahva heittäytyminen omiin rooleihinsa herätti meissä opiskelijoissa paljon ajatuksia. Päivissä oli jotain todellista ja aitoa. Siinä mielessä tapahtuman tavoite todellakin saavutettiin, silloin kovin uudella ja innovatiivisella tavalla. Näin jälkeenpäin hallitsemattoman maahanmuuton, terrorismin ja ääriradikalismin ollessa jokapäiväisessä keskustelussamme, tuntuu että tämän tyyppiselle interventiolle olisi kouluissa tilausta tänäkin päivänä.”

Kuvat: Jyväskylän yliopiston tiedemuseon kuva-arkisto. Kuvaaja Matti Salmi.

Kokeilu päivä päivältä

Kokeilun rakenne seurasi Suomen itsenäistymistä edeltäneitä ja seuranneita tapahtumia seuraavasti:

1. Sortokausi-päivä: Opettajia pidätettiin ja vaihdettiin sopivampiin. Oppilaat saivat kouluun tullessaan hämäämiehiltä kadunkulmissa kapinointiin kiihottavia lehtisiä. Ala-auloissa tsaarin santarmit tarkastivat oppilaita, joista osa päätyi kellariin kuulusteluihin. Oppilaat olivat laatineet koululla vierailemassa olleelle kuvernöörille aamunavauksen. Pian kuvernööri joutui attentaatin uhriksi. Verijäljet levisivät porraskäytävän seinälle (jälkikäteen siivoojia harmitti aidon sianveren käyttö) ja olivat äkäisten poliisien vartioimina oppilaiden ihmeteltävänä loppupäivän. Attentaatin yhteydessä separatistit myös valtasivat hetkeksi koulun keskusradiuhuoneen. Oppilasryhmille opetettiin päivän mittaan passiivisen vastarinnan periaatteita.

2. Anarkia-päivä: Järjestysvalta puuttui ja karanneet sotilaat ja nahkatakkiset omankäden oikeutta harjoittaneet henkilöt terrorisoivat koulua. Oppilasryhmille opetettiin käytävänvaltausta ja mellakka-taktiikkaa. Aamunavauksessa ja keskusradiossa kehoitettiin tottelemattomuuteen. Elintarvikehuollon ongelmia simuloitiin estämällä pääsy koulun ruokalaan. Koulussa myös kaupusteltiin kiellettyjä tavaroita.

3. Eskalaatio-päivä: Järjestystä vaativat suojeluskunnat ottivat osan koulusta haltuunsa punakaartin hallitessa toista porraskäytävää. Värväykset olivat käynnissä ja oppilaat joutuivat ottamaan kantaa sekä valitsemaan puolensa – valinta heijastui siihen, kumpaa monikerroksisen koulurakennuksen porraskäytävistä oppilaat saattoivat käyttää.

4. Punaisen terrorin päivä: Punakaarti jahtasi lahtareita; poissaolijoiden epäiltiin karanneen Vaasan suuntaan. Poissaolijoiden kavereita haettiin kuulusteltavaksi. Keskusradion kautta soitettiin työväenlauluja, ihannoitiin luokkataistelua, halveksittiin lahtarien lapsia ja harjoitettiin värväystä.

5. Valkoisen terrorin päivä: Edellisen päivän tapahtumat käännettiin pääläelleen. Kostotoimenpiteet olivat julmia ja ”valeteloituksia” järjestettiin (oppilaita pantiin seinää vasten ja käytettiin teatterikivääreitä).

6. Itsenäisyyspäivä: Edellisten päivien tapahtumia käsiteltiin ja itsenäisyys (yhteiskuntarauha) nousi arvoonsa.